

от могилите сред нивята на селото, как тази могила – подобно на небето на Йордановден – се е отворила и изпод нея грейнала църква и от църквата, от златната църква излязъл той, сам цар Иван Шишман.

Плод на същите и не на съвсем същите духовни пориви в народния култ е този цар. Той се ражда в онази просека между фолклорното и нефолклорното, която се е очертала още през IX в. в нашата култура. Единна в измеренията си като етнично творчество, културата ни получава онова членение, което ѝ е нужно, за да се разгърне с нова динамика, благодарение на която ще се достигнат и върховете на автономната културна дейност, свързана най-вече с християнството, и народната духовна инициатива, довела до невероятна пълнота на фолклорното ни творчество. На тази основа ще се получат и неизучените все още открития на българския религиозен епос.

Иван Шишман като обект на народен култ е свързан с тези процеси. Постигнат от трагична орис, българинът трябва да намери обяснение за онази гибел, която шета из нашите земи в Шишманово време. И в съгласие със светогледните измерения на това време ще потърси и знаците за тази гибел, и прорицанията за края на нещастieto. Формулата е проста и убедителна със своята категоричност: народът български е сторил грях и изкупление за този грях е робството, поробителят също е пропит от греховност и в това е сигурният знак за края на неговото царство: ще дойде време, когато това царство ще рухне и ще се възстанови царството на българите. Тази логика на вечното завръщане намираме и в епоса за Марко, но при изграждането на образа на Ив. Шишман, на девойките, които свършват сами със себе си, за да не се подчинят на насилието, в орисията на местните и общо-български светци се срещаме с мъченичеството, с преклонението през саможертвата в името на едно дълбоко и всеобхватно тълкуване на „нашата“ вяра хубава“. По този път културата ни открива личността, която крепне чрез страданието, чрез голямото страдание на цял народ.

Съвсем естествено е проявленията на тази личност да са многостранни, но народният култ към героя ще се избистря постепенно по посока на **хайдутина**. А стигнем ли до този образ, не можем да подминем друмищата на Котленско и Сливенско.